

VYHODNOCENÍ KONZULTACE MINISTERSTVA FINANČÍ K TRANSPOZICI NOVÉ SMĚRNICE O SPOTŘEBITELSKÉM ÚVĚRU (CCD2)

Směrnice CCD2 a její dopad na národní legislativu

Od 3. 11. do 1. 12. 2023 proběhla konzultace Ministerstva financí (dále jen „MF“) k **transpozici nové směrnice o spotřebitelském úvěru** (2023/2225, dále též jen „CCD2“), která s účinností od 20. 11. 2026 nahradí směrnici stávající (směrnice 2008/48/ES). Cílem nové směrnice bylo reagovat na digitalizaci sjednávání spotřebitelských úvěrů, zefektivnit ochranu spotřebitelů a posílit vnitřní trh.

Směrnice CCD2 setrvává v režimu plné harmonizace a svým pojetím se přibližuje platné úpravě spotřebitelských hypoték (směrnice 2014/17/EU, MCD). Sjednocení pravidel pro klasické úvěry na spotřebu a úvěry na bydlení bylo i jednou z hlavních motivací při přípravě a schvalování **zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru** (dále jen „ZSÚ“), v roce 2016. Tuzemská právní úprava tak již byla pro tento vývoj na evropské úrovni připravena, řadu nových institutů a pravidel ze CCD2 tak **má Česká republika transponovanou již nyní**.

Obsah konzultace

Konzultace byla primárně zaměřena na ty oblasti CCD2, které nejsou obsažené v současné právní úpravě, tj. na nové regulatorní volby umožněné směrnicí CCD2 (zejména tzv. **národní diskrece**). Do konzultace nebyly zahrnuty ty regulatorní volby dané CCD2, které byly předmětem konzultací při přípravě současného zákona, jako např. použití horní a dolní hodnotové hranice regulace aj.

Předmětem konzultace tak byly tyto okruhy:

- posuzování úvěruschopnosti při tzv. překročení [čl. 2, odst. 4 písm. b)],
- debetní karty s odloženou splatností (čl. 2 odst. 5),
- úleva pro plnění některých informačních povinností (čl. 2 odst. 8),
- zákaz některých druhů reklamy (čl. 8 odst. 8),
- opatření k zamezení nepřiměřeně vysokým cenám úvěrů (čl. 31 odst. 1),
- omezení některých poplatků (čl. 31 odst. 2),
- finanční vzdělávání (čl. 34 odst. 1),
- opatření shovívavosti (čl. 35),
- výjimka z povinnosti mít oprávnění k činnosti (čl. 37),
- oprávnění orgánu dohledu k produktové intervenci (čl. 41 odst. 9).

Konzultace se zúčastnilo celkem **15 respondentů** z řad neziskových organizací, profesních sdružení finančních institucí, orgánu dohledu, jiných ministerstev, finančního arbitra a dalších osob.

Souhrn odpovědí

Většina respondentů se u většiny otázek obecně vyslovila pro **stabilitu regulace a minimalistické pojetí transpozice** – tj. pro takovou novelizaci, která co nejméně zasáhne do stávajícího znění ZSÚ, a to i v případě, kdy by využití diskrece mohlo regulatorní zátěž snížit. Z obecného názoru nevyužívat diskrece CCD2 byly dvě výjimky, a to v případě posuzování úvěruschopnosti u tzv. překročení a snížení informačních povinností u některých druhů úvěrů.

Zcela převládajícím názorem bylo, že institut **posuzování úvěruschopnosti nelze vztáhnout na tzv. překročení** (nepovolené přečerpání účtu, překročení úvěrového rámce - kontokorentu), neboť nelze nikdy předem určit, u koho, kdy a v jaké výši a v jaké délce k překročení dojde. Tyto informace jsou přitom podstatné pro možnost posoudit úvěruschopnost. Teoreticky může k překročení dojít u každého

klienta, pro kterého banka vede platební účet, což by v praxi znamenalo, že u každého spotřebitele, se kterým by se sjednával platební účet, by se současně musela posoudit jeho úvěruschopnost. Případné dopady na možnost sjednání platebního účtu, zejména pak základního platebního účtu, na jehož zřízení je právo, jsou zcela nejasné. Vzhledem k tomu, že se v případě překročení jedná o nechtěnou situaci, poskytovatelé platebních služeb by měli především usilovat o to, aby k nim nedocházelo.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že produkt typu **debetních karet s odloženou splatností** se aktuálně na českém trhu nevyskytuje. Vzhledem k neustálému rozvoji a inovacím v oblasti finančních služeb však do budoucna nabídku takového produktu nelze vyloučit. Tento produkt by tak podle převážné většiny respondentů měl být, v zájmu prevence regulatorní arbitráže a transparentnosti právní úpravy, regulovaný stejně jako obdobné produkty (kontokorent, kreditní karty).

V oblasti informačních povinností většina respondentů preferovala **využití diskrece pro snížení informačních povinností u vybraných úvěrů** – úvěrů zdarma a splatných do 3 měsíců se zanedbatelnými náklady (tzv. proporcionální režim). Využití této diskrece pro úvěry do 200 EUR nebylo poptáváno, v případě těchto úvěrů naopak převážná většina respondentů souhlasila se současným stavem, kdy jsou tyto úvěry podle ZSÚ již plně regulované.

Regulace reklamy by dle většiny respondentů neměla přesahovat rámec povinného zákazu plynoucího z čl. 8 odst. 7 CCD2 a tzv. varování (že „půjčování si stojí peníze“). Nutné bude vyjasnit, jak naplnit požadavky směrnice ve vztahu k reklamě na úvěry sloužící ke konsolidaci stávajících závazků spotřebitele.

Převládajícím názorem k transpozici čl. 31 (cenová regulace) v konzultaci bylo, že by **měl být zachován stávající „judikaturní“ způsob stropování ceny** spotřebitelských úvěrů, a to zejména proto, že umožňuje zohledňovat specifika konkrétních případů a dokáže pružněji reagovat na vývoj na trhu. Legislativní řešení v podobě konkrétních stropů by mohlo podle několika respondentů přinést i negativní dopady v podobě přesunu některých spotřebitelů do šedé ekonomiky (zejména v případě malých a krátkých úvěrů), která spotřebiteli žádnou ochranu neposkytuje. Současně by bylo obtížné stanovit stropy ve vhodné výši – různé druhy úvěrů mají různou rizikovost (cena úvěru pak odpovídá příslušnému riziku), mikroúvěry mají ve vztahu k výši a délce úvěru relativně vysoké fixní náklady.

Několik respondentů vyslovilo názor, že směrnice povinnost „účinného předcházení (nepřiměřeně vysokým cenám)“ nemusí být náležitě splněna pouhým odkazem na judikaturu. Zastánci legislativního řešení považují výši sazeb, které jsou podle judikatury v rozporu s dobrými mravy, za vhodný indikátor nepřiměřené ceny úvěru, protože jsou však na trhu často nabízeny i spotřebitelské úvěry s vyššími náklady, nepovažují ochranu spotřebitelů před nepřiměřeně vysokými cenami za dostatečnou.

Co se týče dalších poplatků nad rámec úrokové sazby, podle většiny respondentů není potřeba tyto poplatky zvlášť regulovat nebo zakazovat. Všechny poplatky jsou zahrnuté v RPSN - výpočet RPSN poskytuje dostatečný mechanismus pro ochranu spotřebitele. Regulace konkrétních poplatků by naopak mohla vést k obcházení, např. přejmenováním poplatku nebo jeho včleněním do jiné složky ceny úvěru. Případné excesy lze i v této oblasti korigovat prostřednictvím principu dobrých mravů nebo zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Většina respondentů není proti **informování spotřebitele o procesu poskytování úvěru** v rámci trvale přístupných informací ve smyslu § 92 ZSÚ. Aby tato informace byla pro spotřebitele přínosná, měla by být podle respondentů srozumitelná a neměla by vést k zahlcení spotřebitele podrobnými informacemi (spíše obecná a stručná). Podle části respondentů by toto řešení nemuselo požadavku směrnice vyhovovat.

V případě tzv. **opatření shovívavosti** se naprostá většina respondentů vyslovila ve prospěch zachování výčtu opatření, jež přinesla novela ZSÚ přijatá v souvislosti se zákonem o trhu s nevykonávanými úvěry (zákon č. 85/2004 Sb.). Dle některých by navíc tato opatření bylo vhodné nejen povinně zavést, ale též uplatňovat.

Výčet respondenti považují za dostatečný, de facto odpovídá současné praxi a navíc je demonstrativní, tudíž není potřeba ho nijak upravovat nebo rozšiřovat. Podle některých respondentů by bylo vhodné, aby vedle povinnosti zavést vnitřní pravidla pro shovívavý postup vůči dlužníku v prodlení podle § 15 ZSÚ byla též stanovena výslovná povinnost poskytovatele jednat se spotřebiteli s přiměřenou shovívavostí (tj. povinnost uplatňovat přiměřená opatření shovívavosti).

Výjimku z povinnosti získat sektorové **oprávnění k činnosti**, resp. z povinnosti registrace v případě **malých retailových obchodníků** poskytujících či zprostředkovávajících v rámci své vedlejší činnosti spotřebitelský úvěr, většina respondentů doporučila **nezavádět**. Okruh subjektů povinných dodržovat pravidla stanovená CCD2 by měl být jasně vymezen s ohledem na řádný a efektivní výkon dohledu v oblasti poskytování úvěrů, což podmínky pro využití výjimky z oprávnění k činnosti neumožňují (plnění podmínek je proměnlivé v čase). Stávající režim pro získání oprávnění k činnosti podle ZSÚ je podle respondentů vyhovující, několik respondentů by v případě malých retailových obchodníků - poskytovatelů navrhovalo zavést jednodušší režim pro získání oprávnění v podobě jednoduché žádosti nebo registrace.

Většina respondentů se rovněž kloní k tomu **nezavádět novou pravomoc České národní banky** nařídit stažení úvěrových produktů z nabídky poskytovatele s tím, že úprava opatření k nápravě obsažená v § 145 ZSÚ je dostačující.

Závěr

Došlé odpovědi zúčastněných respondentů využije Ministerstvo financí jako podklad při přípravě transpozičního zákona a rovněž budou sloužit jako podklad pro studii dopadů chystaného zákona. Ministerstvo financí děkuje všem subjektům za účast v konzultaci.

Zpracovalo Ministerstvo financí, 2024.